

Et fristed for Trotski

Taler
Sverre Støstad

Dato
22 april 1929

Sted
Stortinget

1 Den avgjørelse, som regjeringen fattet onsdag i forrige uke, da den avsko
andragendet om innreisetillatelse for den fra Russland utviste Trotski, har vakt
en lite smigrende opmerksomhet, lite smigrende ikke bare for venstre og
venstres regjering, men også lite smigrende for landet. Det er derfor, både på
5 grunn av sakens store prinsipielle betydning og på grunn av den opmerksomhet,
den har vakt, absolutt nødvendig, at Stortinget får en full og hel redegjørelse for
de grunner, som regjeringens nektelse bygger på. Det å nekte asyl for en mann,
som er utvist fra sitt eget land, er en såpass viktig affære, at den ikke bør gå så
ubemerket hen.

10

Den stilling, Trotski har inntatt i russisk og europeisk politikk, har gjort ham til
en meget omstridt mann, ja, det er neppe for meget å si, at der er ingen
nulevende politiker og statsmann, som er så omstridt som nettop Trotski. Han
stod i revolusjonsdagene i 1917 ved siden av Lenin; han var en av dem, som var
15 med på å fremarbeide den sovjetforfatning, som Russland idag har. For den
stilling, som Trotski inntok til disse spørsmål og under disse forhold, er det gitt,
at mannen er blitt hatet ikke bare av den russiske overklasse, men også av
overklassen rundt omkring i Europas land. Dette hat til mannen gir sig delvis
enda utslag. Vi har sett det i enkelte av de mest stupide norske aviser nu i de siste
20 dager, hvor man karakteriserer Trotski som masse-morder, blodhund og bøddel.
Jeg tror nok, at når den russiske revolusjons historie engang blir skrevet, og
Trotski blir bedømt objektivt, vil historien komme til å felle en noget annen
dom over denne mann, enn enkelte norske aviser gjør i disse dager.

25 Nu er Trotski blitt utvist fra den arbeiderrepublikk, han var med å skape; han er
kommet i et motsetningsforhold til dem, som idag har ledelsen og makten
innenfor denne republikk. Stalin og den gruppe, som sogner til ham, har funnet
det nødvendig å utvise Trotski. Ja, det er til og med hånende sagt, at de har gitt
ham tilbake til den kapitalistiske verden, og nu hånnes og bespottes denne gamle

revolusjonære ikke bare av borgerskapet, men også av mange, som sier sig å representere revolusjonære ideer, av mange, som vil være representanter for arbeiderklassen, ja mange av disse er verre og mere sjofle i sine uttalelser om denne mann enn noget borgerblad. Jeg synes, det er litt tragisk, at folk, som ikke
35 har gjort en tiendedel av det, som denne mann har gjort, som ikke har ofret en tiendedel av det, som Trotski har ofret for sine ideer, nu skal opkaste sig til dommere over denne dom; jeg synes nok, de kunde spare litt på konfekten. Mens de folk, som idag dømmer ham som hårdest, pratet, handlet denne mann, det er i grunnen forskjellen mellem ham og dem, som kaller sig revolusjonære,
40 og som idag angriper ham.

Trotski er utvist til Tyrkiet. Han har søkt om innreisetillatelse til Tyskland og Frankrike; men det er blitt nektet. Da utveien til å komme til et av disse land blev stengt, har en del av hans venner i Berlin anmodet det norske arbeiderparti
45 og Arbeidernes faglige landsorganisasjon om å søke innreisetillatelse for ham her i landet. Disse hans venner nede i Berlin har naturligvis hørt om det frie, demokratiske Norge, og de har naturligvis også greie på, at den regjering, som har ledelsen i dette land, er en såkalt liberal regjering. De har derfor ment, at her måtte der kunne finnes et fristed for denne mann. Arbeiderpartiet og
50 landsorganisasjonen søkte så om innreisetillatelse, og de fleste trodde nok, at det skulde være en ganske oplagt affære, at Trotski fikk tillatelse til å ta ophold her i landet. De kunde ikke tenke sig muligheten av at en liberal regjering, hvis chef er en mann som vil gjelde for å være liberal i europeisk forstand, kunde finne på å nekte asyl for Trotski. Men imidlertid viste det sig at regjeringen allikevel ikke
55 fant å kunne slippe Trotski inn i landet.

At denne nektelse har vakt forundring og harme ikke bare blandt arbeiderklassen, men også innenfor de mere liberale kretser her i landet, det er en kjensgjerning. Jeg har ikke funnet en eneste av venstres mer betydelige aviser
60 som ennå har våget å forsvare regjeringens handlemåte i dette spørsmål. Tvertimot har et blad som Nidaros i Trondhjem sagt at de følte ingen trang til å forsvare regjeringens handlemåte. Dagbladets stilling er også godt kjent, den er absolutt mot regjeringen. Regjeringens beslutning om nektelse av opholdstillatelse for Trotski er kun forsvart av høireavisene og av bondepartiets
65 aviser plus Norges Kommunistblad. Det er disse som har slått ring om den venstre regjering som nekter asyl for en politisk forfulgt mann. Et blad som Tidens Tegn som også som regel pleier å gi sitt besyv med i laget når der er større spørsmål oppe på dagsordenen, har hittil forholdt sig taus i dette spørsmål, en

70 taushet som kan bety både det ene og det annet, men jeg skulde formode at det nærmest skal bety at det ikke ønsker å forsvare regjeringens standpunkt.

Når arbeiderpartiet og landsorganisasjonen søkte om innreisetillatelse for Trotski, var det ikke fordi de dermed ønsket å ta stilling til den indrepolitiske
75 strid som hersker i Russland, det var ikke for å ta stilling for Trotski mot Stalin, det var overhodet ikke for å ta politiske hensyn at vi gjorde det, men det var fordi de vilde ha den gamle asylrett respektert også når det gjelder en mann som Trotski. Norge har tidligere tatt imot flyktninger, russiske så vel som finske. Etter revolusjonen i 1917 kom det mange russere hit til landet som flyktet på
80 grunn av arbeiderklassens overtagelse av makten i Russland, og de fikk et fristed her i landet. Det var ingen som hadde noget å bemerke til at de søkte hit, og de har blitt her. Når det kunde være et fristed for disse folk, måtte det vel også kunne finnes et fristed for Trotski, som riktignok er av en annen politisk opfatning enn de flyktninger som den gang søkte et fristed her i landet.

85 Man kan riktignok si at de folk flyktet, Trotski er ikke flyktet, han er utvist. Jeg vet ikke hvem stillingen er verst for, enten de som flyktet fra Russland, eller den mann som blir utvist fra sitt eget land. Jeg tror de kommer så nogenlunde i samme stilling, og i hvert fall er det uriktig av Norge å gjøre noen forskjell på
90 disse to. Det er vel kanskje så at de som hadde regjeringsmakten og som har regjeringsmakten her i landet, har større sympati for de folk som kom hit etter revolusjonen i Russland i 1917 enn de har for Trotski. Men i et tilfelle som dette burde ikke politiske antipatier eller sympatier være de avgjørende for en regjeringens handlemåte og for et lands asyl for fremmede.

95 Justisminister Evjenth forsøkte under den forespørsel som blev rettet til ham fra representanten Scheflos side onsdag, å forklare at regjeringens handlemåte var diktert for det første av den ting at man ikke maktet å skaffe den beskyttelse for Trotski som var nødvendig, og for det annet fordi det vilde koste for meget om
100 man skulde skaffe denne beskyttelse. Jeg anser ikke denne redegjørelse for fyldestgjørende, og jeg vil si det vilde være en skam hvis den var fyldestgjørende. Så trangbrystet og så høkeraktig tror selv ikke jeg at den norske regjering er, at den av budgettmessige hensyn vilde nekte et fristed for en mann som er utvist for sine meningers skyld. Og jeg synes også at det må være en fallitterklæring for
105 regjeringen å si at den ikke makter å yde den beskyttelse som er nødvendig for en politisk forfulgt mann. Det er vel ingen som tror at der er nogen fare for at Trotski skulde lide mere overlast her i landet end i noget annet land, og han har

110 visst aldri tenkt sig å be om at der skulde stilles nogen særskilt beskyttelse til hans disposisjon. Den risiko Trotski løper ved å bo her i landet, er ikke større enn den risiko denne mann har tatt gjentagne ganger i sitt liv, så av den grunn behøver ikke den norske regjering å være engstelig.

115 Jeg må være enig i hvad Dagbladet skriver om dette spørsmål torsdag den 18. april. Det skriver: "Forpliktelsen til å gi asyl burde her vært større enn plikten til å yde særskilt beskyttelse." Jeg er enig i dette, plikten til å yde asyl for en som er forfulgt, burde være større enn plikten til å yde en særskilt beskyttelse, så meget mere som vedkommende ikke har bedt om nogen særskilt beskyttelse.

120 Spørsmålet blir så: Hvad er årsaken til at regjeringen har optrådt slik som den har optrådt, hvad er den virkelige beveggrund for nektelse av opholdstillatelse for Trotski her i landet? Det kan ikke være fordi man ikke makter å beskytte ham, det kan ikke være av økonomiske hensyn. Det vilde være for høkeraktig. Det må være andre ting. Så er spørsmålet: Hvad kan disse andre ting være? Er
125 det høiere hensyn som har spilt inn? Er det noget i den antydning som man her sett i enkelte borgeraviser, at det kanskje kunde være efter fingerpek fra makter som er sterkere enn den norske regjering, at regjeringen har tatt den stilling? Selv om det skulde være tilfelle, så bør det norske folk få vite det. Og jeg synes nok, at selv om det var slik - jeg tror det neppe, men selv om det var slik - så er det et
130 stort spørsmål, om Norge da skal falle på kne for den slags ønsker. Hvis det heller ikke er det, så står det tilbake, at det er hat til mannen Trotski og hans politiske meninger som har vært det avgjørende for regjeringen, med andre ord at det er klassehat som har spilt inn, når den har truffet sin avgjørelse. Hvis det er tilfelle, så har den vært uheldig ved i et sådant tilfelle å la sig lede av sin
135 motvilje mot en politisk retning eller mot en enkelt mann.

Venstres tradisjoner har mange ganger vært påberopt av dem som idag regner sig for liberale her i landet og ikke minst har de vært påberopt av den mann som idag beklær vår høieste tillitsstilling. Jeg er enig i, at venstre har gode tradisjoner.
140 Når det riktig har gjeldt om å bevise, at venstre var et liberalt parti, har man mange ganger tatt til det middel å citere Johan Sverdrup. Nu vil jeg også benytte mig av et citat fra et foredrag, Johan Sverdrup holdt i denne sal i 1851. Dengang var det et tilfelle her i landet som visstnok ikke tåler sammenligning med det vi er oppe i idag, men som dog har enkelte berøringspunkter med dette. Det var
145 kommet en tysker hit til landet, Harro Harring. Denne mann var bekjent for å nære revolusjonære ideer. Mans han var her, skrev han et skuespill som het

"Testamentet fra Amerika". For dette skuespill som man anså for å være fornærmelig mot kongehuset blev denne mann av regjeringen utvist av landet. Denne sak kom op her i salen gjennom protokollkomiteen. Da var det, Johan Sverdrup sa under debatten: "Her kommer en fattig gammel mann, der står uten farlige forbindelser og her utviser man ham og fører ham bort med makt. Det er lett å sitte lunt innen vegger og nyde makthavernes gunst og gjøre utfall mot personer, der dog har våget noget for realisasjonen av en idé."

Jeg tror, det samme kan sies også om den mann, det idag gjelder, om Trotski. Det er lett å sitte her for regjeringen og si: "Vi skal ikke skaffe denne mann et fristed her"; men det hadde kanskje stillet sig noget anderledes, om vi her i landet hadde vært i den stilling, at vi hadde hatt folk i regjeringen som hadde høstet noget av de erfaringer som en mann som Trotski har høstet under arbeidet for sine livsideer.

Sverdrup sa videre den gang: "Efter biografier å dømme hadde Harring en ridderlig karakter, som var rede til å gjøre opofrelser uten egennyttige hensyn. Men selv om nu Harring var så farlig som man hadde fremstillet, sa matte det dog røbe en stor svakhet hos regjeringen, at den antog, at man ikke kunde beholde denne mann, hvis ikke det hele skulde falle over ende." Jeg synes, det kan passe å minne om dette idag, når den handling som er skjedd ved nektelsen av opholdstillatelse for Trotski er begått av et politisk parti som regner denne mann som jeg her har citert for en av sine fedre.

Idag er det kanskje ikke så mange innen venstrepartiet som vil hylle eller som vil gå inn på de ideer som Johan Sverdrup her har gjort sig til tolk for; men det finnes allikevel enkelte, og her har vi igjen Dagbladet som jeg vil citere nogen linjer fra. Det skriver: "Ut fra liberale prinsipper må asylretten for politiske flyktninger være så rummelig som vel mulig. Det nytter ikke å skjelne mellem de personer som skal nyte godt av asylretten, for da er prinsippet brutt. Vil en være liberal kan en ikke gjøre sin egen liberalisme avhengig av andres mangel på liberalisme." Det var synd at ikke denne artikkel forelå i regjeringens konferanse dengang den avgjorde spørsmålet. Det kunde kanskje i hvert fall ha gitt den nogenting å tenke over.

Jeg har funnet saken av den betydning, at jeg under forrige debatt om dette spørsmål fremsatte et forslag, hvori jeg henstiller til regjeringen å fremkomme med en redegjørelse. Jeg går ut fra, at denne redegjørelse blir gitt. Enten det nu

skjer idag ved forslagens behandling eller vi får en meddelelse om, at redegjørelsen skal komme siden, det får bli en sak for sig; men saken er av den betydning, at en redegjørelse må Stortinget få for den handlemåte som regjeringen har benyttet sig av i et tilfelle som dette.

Jeg vil siden forbeholde mig å opta forslag, når jeg har hørt, hvad det sies fra regjeringsbenken om dette spørsmål.

Kilde

Stortingstidende 1929, s. 1199-1202

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/et-fristed-for-trotsky>